

СЕКЦІЯ 2. СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА МЕДІАЛІЗАЦІЯ ЯК ФОРМИ КОНТРОЛЮ ІНДИВІДІВ

Палагута В.І., Національний технічний університет «Дніпровська Політехніка» (Дніпро), email: palaguta@ua.fm, orcid 0000-0003-4254-1625

Розглянуто перспективи широкого впровадження цифровізації та медіалізації як ефективних засобів для влади усіх рівнів контролювати індивідів в сучасному неоліберальному суспільстві.

Ключові слова: неолібералізм, влада, індивіди, контроль, цифровізація, медіалізація

DIGITALIZATION AND MEDIALIZATION AS FORMS OF CONTROL OF INDIVIDUALS

Palahuta V.I. – National University of Technology Ukraine (Dnipro), email: palaguta@ua.fm, orcid 0000-0003-4254-1625

The prospects of widespread implementation of digitalization and medialization as effective means for the power at all levels to control individuals in modern neoliberal society are considered.

Key words: neoliberalism, power, individuals, control, digitalization, medialization

Розглядаючи пропаганду та розповсюдження цінностей неолібералізму, як ідеології сучасної політичної та фінансово-економічної еліти, треба звернути увагу на наступні моменти. Так, значну роль стали відігравати світові інформаційні глобалісти, такі як Google, Facebook, Instagram, Amazon, Twitter та інші, з'явилась реальна можливість встановити постійне спостереження та контроль майже за переважною більшістю населення світу. Дійсно, тотальна цифровізація та медіалізація усіх напрямків існування сучасного індивіда – бізнесу, освіти, науки, політики, відпочинку, культурних уподобань, зараз безмежно розширилася і захопила майже цілком і особистісне життя індивідів. Тому, експансія цифрової медіалізації в особистісне життя індивідів стосується не тільки втручання в їх різноманітні соціальні практики, а, в першу чергу, має своєю метою постійне спостереження за їх думками, почуттями та бажаннями. Більш того, цифровізація дозволяє постійно слідкувати за глибинними, найбільш інтимними сторонами повсякденного життя людей. Отже, тотальна цифрова медіалізація дозволяє не тільки пропонувати і рекламувати, що індивідам купувати, їсти, читати, дивитись, слухати, як відпочивати, але ж і ретельно відслідковувати, який у них в кожную мить існує емоційний настрій, побоювання, фобії, таємні бажання, мрії та ще багато чого досліджує про них цікавого. Тобто, цифровізація сканує зсередини індивідів, головним чином, зовнішня комп'ютерно-інформаційна мережа знає іноді про

них більше, ніж вони самі. Тому, розрахунки інформаційних глобалістів мають достатньо прозору мету – в процесі занурення пересічних індивідів у *цифровий світ*, забезпечити собі постійний контроль та управління майже усіма сторонами їх існування. Але особливістю такого цифрового контролю є не постійне спостереження, не впровадження паноптикуму за індивідами, що було властиве тоталітарним суспільствам недалекого минулого, а те, що подібний цифровий контроль зовсім не сприймається індивідами як зовнішнє обмеження їх прав і свобод у громадянському суспільстві. В такому разі виникає своєрідний парадокс, згідно з яким індивідуальне здійснення автономії та суверенності індивідів співпадає із об'єктивним контролем, при якому обмеження або часткове позбавлення демократичних прав і свобод відчувається індивідами як свобода. Справа в тому, що в сучасному суспільстві споживання *вседозволеність та вільний вибір* стають найвищими цінностями, тому соціальний контроль та панування більше не можуть уявляти собою зазіханням на громадянські права та свободи індивідів. На це звертає увагу сучасний ідеолог неолібералізму Ф. Фукуяма, який пише, що найбільш цінною соціальною особливістю проявів прав і свобод індивідів, починаючи з часів Великої Французької революції, є, безумовно, самий акт вибору (який розглядається сам по собі, окремо та має більшу аксіологічну значущість, ніж суть того, що обирається). Тобто, на думку американського політолога, сутністю соціальних прав і свобод для індивідів – є, в першу чергу, право вибору всього, що знаходиться в межах дозволеного і допустимого, та вседозволеність у своїх бажаннях, що є найціннішим для життя суб'єкта в громадянському суспільстві. Інакше кажучи, оскільки вседозволеність і свобода вибору зводяться у найвищу цінність для індивідів, то тоді вже немає особливої необхідності побоюватися будь-яких зовнішніх обмежень та контролю, їх ніби вже не існує зовсім. Проте, це самообман – цифрова мережа знає про індивідів все, аж до найдрібніших деталей, за рахунок новітньої цифрової технології Big Data, яка обраховує, накопичує і зберігає всі кількісні параметри, всю об'ємну базу даних про індивіда. Однак, і цьому зазвичай не приділяється особливої уваги – ці «властивості» громадянських прав та свобод відсувають на другий план інші важливі громадянські права і свободи за рахунок самовідчуття індивідів (немов би вільних та спроможних громадян) у демократичному суспільстві. Але це робить їх іграшками у руках не тільки міжнародних інформаційних корпорацій, а й органів всіх рівнів та напрямів державної влади.

Разом з цим, глобальна цифровізація враховує той важливий факт, що індивіди багато в чому зараз формуються у процесі комунікації з іншими. Більше того, через різноманітну палітру дискурсивних практик та наративів, конструюється їх ідентичність. Тому, теперішня цифрова медіалізація та тотальний контроль суспільства споживання породжує мережеву трансформацію наративів. Вони вже виробляються та споживаються як товари, які Х. Бен-Чхоль визначив як сторітеллінги. Їхня особливість виражається насамперед у тому, що вони пропагуються як ефективні техніки комунікації, проте використовуються як витончені маніпуляції індивідами, де наглядним капіталізмом цілеспрямовано присвоюється дискурсивні чи наративні практики,

опановуючи життя індивідів вже на їх несвідомому рівні. Тобто сторітеллінги присипляють індивідів, вислизаючи від свідомого контролю та рефлексії, тим самим істотно змінюючи в необхідному напрямку їх матриці ідентичності.

Ще один важливий момент – для всіх рівнів сучасної влади існує добрий знак, коли індивіди постійно знаходяться у відчутті небезпеки (в першу чергу – економічно-фінансової), що стимулює серед пересічних індивідів страхи перед якоюсь реальною або потенційною загрозою, яку потрібно постійно відчувати і переборювати. Згідно з думкою Джорджо Агамбена, в наш час вирішальною дією влади над індивідами є виробництво модульованого та практично нескінченного виживання, де вже блокується сподівання на спокійне існування в сьогоденні та планування майбутнього. І це не тільки стосується тривалим станом воєнних подій в нашій державі, а є загальною нормою діяльності сучасної світової влади всіх рівнів. До речі, з метою тотального контролю та загального управління над населенням світу, як біомасою, для сучасного капіталізму та його фінансово-економічних еліт переживання надзвичайного стану у тій чи іншій формі є не винятком, а нормою. Про це, як відомо, писав ще В. Бенямін у VIII фрагменті своєї роботи «Про поняття історії». Залякування людей глобальним похолоданням, глобальним потеплінням, важкими наслідками фінансово-економічних криз, страшними епідеміями, нестачею енергоресурсів – все це стало звичайним явищем у стратегіях світової владної політики.

Таким чином, з урахуванням усіх цих моментів процес індивідуального оцифрування призводить до суттєвої трансформації сучасних індивідів. Під час появи епохи цифровізації та медіалізації – це стало ще більш реалізованою та прискореною можливістю. Тим більше, що зараз сучасними світовими фінансово-економічними елітами, які контролюють інформаційні потоки і владні структури майже в усьому світі (перш за все в розвинутих країнах світу), запущені всесвітні цифрові технології управління поведінкою індивідів як біомаси. Отже, неолібералізм є «живильним середовищем» для утворення цифрових тоталітарних режимів управління. Тут розкривається стратегічний задум світової фінансово-економічної і політичної еліти світу – організація своєрідного концентраційного табору, який за рахунок розширення цифровізації, має в довгостроковій перспективі намір поступового формування «нового» антропологічного типу.

В цьому контексті можна привести пророцтво видатного українського філософа Мирослава Поповича. Так, оцінюючи актуальність творів Джорджа Оруела, вчений писав: «Оруел відкрив світові нові небезпеки і нові перспективи, і саме тому твори його не втратили актуального політичного сенсу. Тоталітаризм може бути знищений, але він проростатиме в тисячах новітніх і найцивілізованіших варіантів».